

1

Abdijplein

Beleef het Abdijplein

Loop rond op het Abdijplein en ga daarna rustig op een bankje zitten. 17 mei 1940 staat in het geschiedenisboek van Middelburg als een rampdag beschreven. De artilleriebeschietingen en de daaruit voortgekomen branden hebben ongelooflijk veel schade aangericht. Ruim 600 panden, waaronder prachtige monumenten, zijn toen verwoest. De wederopbouw gebeurde volgens het traditionalisme en Middelburg is daardoor rijk aan fraaie voorbeelden van deze wederopbouwarchitectuur.

Op een paar gebouwen na zijn ook de gebouwen op het Abdijplein niet gespaard gebleven. Na de oorlog zijn met respect voor het verleden grootscheepse renovatiewerken uitgevoerd. Dat geldt ook voor het Abdijplein. Naast restauratie was er sprake van herbouw gebaseerd op vormreconstructie.

Al ruim 400 jaar is de Abdijs het huis van het Zeeuws Provinciebestuur en de werkplek van provincie medewerkers. Dat doet recht aan het plein, want de twaalfde-eeuwse Norbertijner abdij is sinds 1574 al het bestuurlijk centrum van Zeeland. De Staten van Zeeland, de Zeeuwse Admiraliteit en de Munt van Zeeland waren hier gevestigd. De Abdijkerken vervullen nog steeds de functie van kerk. Het Zeeuws Museum is ook op dit plein gehuisvest. Het is trouwens de moeite waard om dit museum te bezoeken.

Wil je zien hoe erg het Abdijplein er aan toe was de dag na de artilleriebeschietingen? **Scan de QR-code.** Dit virtuele verhaal is mogelijk gemaakt dankzij Europese steun uit het Interreg North Sea Region Cupido project.

Op de Balans staat naast de fontein een monument ter herinnering aan de slavenhandel en de slavernij. Ter hoogte van Balans nr. 17 stond het Commercehuis van de Middelburgse Commerce Compagnie (MCC). Deze compagnie legde zich in de 18e eeuw vooral toe op de slavenhandel tussen Afrika en Zuid-Amerika.

5

Zeeuwse Concertzaal

Zonne-energie sparen voor later

Het gebruik van daken om zonne-energie op te vangen heeft in historisch Middelburg een hoge prioriteit. Ondanks alle inspanningen valt het niet mee om voldoende daken te vinden. Dit heeft te maken met het hoge aantal monumentale gebouwen in de binnenstad en de strenge regels die gelden bij een beschermd stadsgezicht. Daarom is het mooi dat het wel gelukt is op het dak van de Zeeuwse Concertzaal. Daar zijn 64 zonnepanelen en een batterij geplaatst voor energieopslag. De batterij is een belangrijk onderdeel van dit project. De concertzaal gebruikt vooral energie in de avonden en in het najaar en winterseizoen wanneer de zon niet of minder schijnt.

De Zeeuwse Concertzaal in Middelburg is gebouwd in 1896 en vormt al ruim honderd jaar een zeer belangrijke schakel in het Zeeuwse muziekleven. Er worden talloze concerten en andere activiteiten georganiseerd. Het gebouw heeft in de loop der tijd niet alleen als concertruimte dienst gedaan. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ving het Belgische vluchtelingen op en later huisvestte het ook militairen.

In de zomer organiseert de Zeeuwse Concertzaal ook openluchtconcerten in het Molenwaterpark.

2

Zeeuws Archief

Zonnepanelen op het Zeeuws Archief

Een bijzonder duurzaamheidsproject in Middelburg is de realisatie van 781 zonnepanelen op het schuine dak van het Zeeuws Archief. Hiervoor is gebruik gemaakt van de Europese subsidie voor projecten met zonne-energie: Interreg 2 Seas SOLARISE project.

De verwachte opbrengst ligt op ongeveer 95.000 KWh per jaar, dat dekt momenteel de energiebehoefte van het Zeeuws Archief voor maar liefst 33 procent. Bij de ingang toont een scherm hoeveel energie de zonnepanelen opwekken en hoeveel besparing (in euro) dit per dag oplevert.

Het Zeeuws Archief is het Regionaal Historisch Centrum van Zeeland. Een historische vind- en werkplaats voor iedereen die geïnteresseerd is in het verleden van Zeeland en de Zeeuwen. Het beheert en bewaart archieven en collecties van Zeeuwse overheden, particulieren en bedrijven. Deze 34 kilometer aan archieven zijn voor iedereen te raadplegen en liggen opgeslagen in drie depots die tot dertien meter onder de grond reiken.

Het pand bestaat uit een oud stadspaleis én een modern gebouw. Het stadspaleis, ontworpen door Johan Pieter Bourscheit de Jonge, was omstreeks 1765 klaar. Tot 1995 zetelde hier de rechtbank. De nieuwbouw uit 1999 is ontworpen door het architectenbureau Benthem-Crouwel. Sinds 2000 is het de thuishaven van het Zeeuws Archief.

6

De Oostkerk

Ook topmonument de Oostkerk verduurzaamd

Toen Monumentenbezit in 2018 eigenaar werd van de Oostkerk, ruim 350 jaar oud, kreeg ze de energie slurpende verwarmingsinstallatie uit de jaren vijftig van de vorige eeuw erbij 'cadeau'. Tijdens de winterperiode was het gebouw daarom niet bruikbaar voor het programmeren van cultuur-maatschappelijke evenementen. Bovendien ging het gebruik van de Oostkerk gepaard met hoge energielasten en een relatief hoge CO2-uitstoot.

Aanpassingen in de Oostkerk waren dus hard nodig, zonder de monumentale waarden te schaden. De uitdaging was niet alleen het afstemmen van technieken op het bijzondere gebouw, maar ook het omkeerbaar aanbrengen van deze aanpassingen. Dat is gelukt. Met het Interreg Vlaanderen-Nederland project TERTS zijn naast de conventionele technieken speciale wandvloerverwarming, achterzetbeglazing en een horizontaal luchtgordijn geïnstalleerd. Deze zeventiende-eeuwse protestantse barokkerk staat in de 'Top 100 van de Nederlandse Monumenten'. Het is één van de weinige koepelkerken in Nederland.

Rondom het plein liggen pakhuizen en woonhuizen van kooplieden die handelden op West-Indië (de huidige Caraïbische eilanden en delen van Midden- en Zuid-Amerika).

Aangekomen bij de Kuiperspoort: **scan de QR-code** en beleef de verborgen geschiedenis in 1640.

3

Molenwaterpark

Gezellige ontmoetingsplek Molenwaterpark

Binnen het Europees project Water Resilient Cities heeft de stad Middelburg de herinrichting van het Molenwaterpark gecombineerd met oplossingen voor waterbeheer. Deskundigen en omwonenden hebben hierin meegedacht. Het park heeft nu een duurzaam afwateringssysteem dat bestaat uit een vijver met fontein en een reeks ecologisch ingerichte buffers en infiltratie voorzieningen. Het regenwater dat in de buurt of in het twee hectare grote park valt, spoelt nu niet zomaar meer weg.

Het nieuwe parkontwerp kan 2.000m3 water vasthouden en tijdelijk bergen. Dat komt overeen met 20.000 regentonnen van 100 liter. Bij hevige regenbuien wordt nu het rioolstelsel van het centrumgebied van Middelburg een stuk minder belast. Dat is dubbele winst. De herinrichting draagt ook bij aan de biodiversiteit en het tegengaan van het hitte-eiland effect. Het water en het groen zorgen samen voor verkoeling.

Tot en met de 18e eeuw was het Molenwater een onderdeel van het grachtenstelsel van de stad. In de 19e eeuw is het Molenwater gedempt en ingericht als park en militair exercitieterrein. En sinds 1954 werd het park gebruikt door Miniatur Walcheren.

Het Molenwaterpark is nu vooral een gezellige ontmoetingsplek voor alle inwoners van Middelburg en haar gasten. Hier kun je wandelen, picknicken of gewoon wat chillen of een balletje trappen.

7

Markt

Terug in de tijd

Op de Markt kun je met de QR-code terug in de tijd. Naar 1540 om precies te zijn toen daar de grote Westmonsterkerk nog over het plein heerste. Het was toen de oudste kerk van Walcheren. Gebouwd in de 11e eeuw maar wegens bouwvalligheid afgebroken in 1575. Tegen de muur rond de kerk en het kerkhof verschenen er winkels. **Scan de QR-code** en beleef het.

De vreselijke brand van 17 mei 1940, als gevolg van artilleriebeschietingen, spaarde ook de Markt niet. Vrijwel alle panden gingen verloren met uitzondering van het exterieur van het majestueuze stadhuis. Het stadhuis is ontworpen door bouwmeester Keldermans uit Mechelen.

Bij de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog veranderde de Markt aanzienlijk van vorm waardoor het laatgotische stadhuis nog beter dan voorheen het marktplein domineert. Het stadhuis werd in de oude staat hersteld. Let ook op de vele details in de gevel. De waterspuwers, beelden van de Zeeuwse en Hollandse graven en gravinnen en de prachtige glas in loodramen. Het stadhuis is voorzien van een Vleeshal en een Lakenhal. In de Vleeshal zijn vaak internationale tentoonstellingen en projecten met moderne en conceptuele kunst.

Op de Markt in boekhandel De Drvkkery bevindt zich Tourist Info Middelburg. Je kunt hier terecht voor informatie en stadswandelingen. Bijvoorbeeld voor een begeleide wandeling door het stadhuis. Maak ook kennis met de 'Ontdektafel'.

4

Stadsschouwburg en Theater-Restaurant De Koepoort

Zonnepanelen op de gevels van de Stadsschouwburg en Theater-Restaurant De Koepoort

Zonnepanelen tegen de gevel plaatsen kan, maar eist wel maatwerk. Een ontwerp dat naadloos aansluit op de vormgeving van het gebouw en wat past bij de uitstraling van het pand en zijn omgeving. Bij de Stadsschouwburg en Theater-Restaurant De Koepoort is hier een proef mee gedaan met een verrassend positief resultaat. Naast de hoofdingang is een deel van de gevel bedekt met zonnepanelen, die samen een kunstzinnig grafisch beeld voorstellen. De gevel zonnepanelen wekken de indruk toneelgordijnen te zijn. Voor het gebouw kan je de oplaadpunten gebruiken voor het opladen van je elektrische fiets, telefoon of laptop. Deze gevel zonnepanelen zijn een inspirerend voorbeeld voor panden in historische binnensteden.

Middelburg was ooit helemaal omringd door vestingwerken en acht toegangspoorten. De Koepoort is de enige poort die is overgebleven. Op de 18e eeuwse Koepoort zijn ook zonnepanelen geplaatst. Om de zonnepanelen te mogen installeren in de historische binnenstad is een speciaal frame geplaatst. Zo zijn de zonnepanelen vanaf de straat niet zichtbaar.

Het Interreg Vlaanderen-Nederland project TERTS zet zich in op een vermindering van CO2-uitstoot in de horeca en het Midden en Klein Bedrijf (MKB).

8

Volkssterrenwacht

Q-roof systeem onder leien dak van de Volkssterrenwacht

Het verduurzamen van panden in de oude binnenstad is een hele uitdaging. Elk monument is namelijk anders qua bouwjaar, bouwtechniek en cultuurhistorische waarde. Verduurzamen verschilt per monument en vraagt een op maat gemaakt plan. Het Q-roof systeem bleek het juiste antwoord te zijn voor de Volkssterrenwacht Philippus Lansbergen. In de volksmond wordt deze sterrenwacht De Helm genoemd, naar de straatnaam, gelegen pal achter het stadhuis. Op het plein kun je even plaatsnemen op de banken van de buitencollegezaal van University College Roosevelt (UCR).

Deze oudste volkssterrenwacht van Nederland (1667) is met de Q-roof techniek verwarmd. Q-roof is een systeem van slangen die onder het leien dak zit. Leien warmen in de zon zeer snel op. In de slangen zit een vloeistof. De zon warmt de vloeistof in de slangen op via de gloeiend hete lei. De slangen liggen in een circuit onder de dakbedekking en gaan binnen door een boiler waar water in zit. Het verwarmde water in die buizen warmt het water in de boiler op.

Deze verduurzaming is mede mogelijk gemaakt door het Interreg 2 Seas project SOLARISE.

In de sterrenwacht vind je het Hans Lipperheymuseum. Daar krijg je het verhaal te horen over de telescoop die in 1608 in Middelburg is uitgevonden.

Routebeschrijving

1 / Je start deze wandeling op het **Abdijsplein**, waar het Zeeuws Provinciaal bestuur en het Zeeuws Museum zijn gevestigd. Om verder te gaan verlaat je het Abdijsplein via de **Balanspoort**, rechts van het Zeeuws museum. Steek vervolgens schuin links de **Balans** over de **Bogardstraat** in. Voor je het Abdijsplein verlaat **scan de QR-code** en maak kennis met Middelburg's verborgen historie om de abdij te zien op 18 mei 1940. **2 /** In de Bogardstraat bij huisnummer 13 met de naam "Rowaen" ga je rechts de openstaande poort in. Je staat nu in een parkje met zicht op het moderne pand van het Zeeuws Archief. Volg het pad rechts van het grasveld naar de Wagenaarstraat en neem een kijkje in het **Zeeuws Archief** op Hofplein 16. Loop terug naar de Wagenaarstraat en sla linksaf de **Bree** in. Sla rechtsaf de **Zuidsingel** in en dan wandel je voorbij de Sint Augustinus kerk. **3 /** Ga linksaf de **J. Huizingalaan** in. Aan je rechterzijde ligt het **Molenwaterpark**. **4 /** Loop richting **Schouwburg** en **Koepoort**. Wandel terug naar het park en neem het linker pad tussen de twee bunkers. Op de kruising ga je de **Verwerijstraat** in. Vanaf dit punt heb je een mooi uitzicht op de koepel van **De Oostkerk**. **5 /** Rechts passeer je de Zeeuwse Concertzaal. **6 /** Loop door naar **De Oostkerk** het Oostkerklein op. Aan de voorzijde van de Oostkerk ga je de **Schuitvlotstraat** in. Daarna de tweede straat rechts de **Pijpstraat** in. Op het eind linksaf de **Molstraat** in. Aangekomen op de Dam steek je schuin over door het groene pleintje en vervolgens linksaf langs de kade. Rechtsaf **Kuiperspoort** in. **Scan de QR code**, maak kennis met de Gouden Eeuw (1585-1640) en beleef de verborgen geschiedenis in 1640. Op het eind ga je door de poort. Na 20 meter rechtsaf het smalste straatje van Middelburg in. Einde links naar het **Damplein**. Je houdt op het plein links aan en loopt de **Korte Delft** op. Na 30 meter naar rechts de **Reigerstraat** in. Op het eind wandel je rechtdoor onderlangs de Nieuwe Kerk en Lange Jan de **Nieuwe Burg** in. **7 /** Aangekomen op de **Markt** steek je de Markt over naar **Tourist Info Middelburg in de Drukkery**. Loop richting het Stadhuis. **Scan de QR-code** en herbeleef de Markt in 1540. **8 /** We lopen links van het stadhuis de **Helm** in. Einde van de Helm trapje af, rechtsaf **Bachtensteene** in. Doorlopen tot aan de Abdij. Links Groenmarkt/Korte Burg in. Je bent weer bij je vertrekpunt **Balanspoort**.

Smart-Space

In Middelburg is voor het Interreg North West Europe project Smart-Space een "smart lighting system" geplaatst. Op afstand stuurt het systeem ruim 600 nieuwe LED armaturen aan. De verlichting is aan te passen op de situatie en op het gebruik. Op een tweetal locaties is het mogelijk om het gebruik en tegelijkertijd de lichtintensiteit te meten. Waardoor met minder energie kwalitatief goede verlichting kan worden gerealiseerd. Met als doel om CO2 en energie te besparen. Ook in de Nieuwe Burg treft je deze nieuwe armaturen en de hieraan gekoppelde sensoren aan.

Cool Towns

Links van de Markt zie je de ingang naar het Zusterplein met het servicecenter voor bezoekers. Dit versteende plein is mede dankzij het Interreg 2 Seas project Cool Towns heringericht met meer groen tegen de hitte. Cool Towns is een samenwerking tussen 14 Europese partners gericht op het vinden van aantrekkelijke oplossingen om hittestress zoveel mogelijk te voorkomen. Meer aansprekende Cool Towns projecten in Middelburg zijn de 2400 m2 beplanting langs de Kanaalweg en Stationsplein en de gerealiseerde groene gevels, verticale tuinen aan het busstation en stadskantoor.

Stadswandeling

Ontdekkingstocht langs Europese projecten in monumentaal Middelburg

Ontdekkingstocht langs Europese projecten in monumentaal Middelburg

Wie Middelburg bezoekt ziet meteen dat het een stad is met een rijke geschiedenis. Belangrijke getuigen zijn de 1200 rijks- en gemeentelijke monumenten. Middelburg is er met recht trots op dat de stad in de top 10 staat van de belangrijkste monumentensteden in Nederland. Het is ook een stad met een enorme levensgeschiedenis. Niet vreemd voor een stad waarvan de geboorte gesitueerd wordt rond het midden van de 9e eeuw.

Rode draad in het leven van Middelburg is ambitie. Het bestuur en de inwoners van de stad zijn uitdagingen nooit uit de weg gegaan. Zo werkt de stad er nu hard aan om in 2050 energieneutraal te zijn. Dat is een hele klus met zoveel monumentale gebouwen. De toekomst is belangrijk, maar het verleden ook. Dat vraagt veel vernieuwingskracht. Middelburg staat er gelukkig ook niet alleen voor. De stad kan rekenen op het Europeat team van de Provincie Zeeland. Zij informeren en ondersteunen Zeeuwse overheden, bedrijven en kennisinstellingen bij het aanvragen van Europese subsidies. Daarnaast bevorderen zij samenwerking met andere EU-landen.

Enkele resultaten daarvan tonen we je graag tijdens deze ontdekkingstocht van Europese projecten. Tegelijkertijd maak je kennis met de historische en levendige binnenstad van Middelburg.

Niet alles is zichtbaar meer. Dat hoort ook bij de geschiedenis. Dankzij moderne technieken kunnen we je het wel tonen. Scan de QR-codes om het verborgen verleden weer tot leven te laten komen.

Colofon

Deze stadswandeling is een gezamenlijke uitgave van Gemeente Middelburg en Provincie Zeeland.

Fotografie: Beeldbank Middelburg, Fotografie Aart van Belzen

Teksten: Tiny Maenhout

Lay-out: Carlijn Poppe, Studio Popp

Contact: Europeat team Provincie Zeeland. Heeft u vragen over Europese subsidies?

Neem dan contact met ons op via europaloket@zeeland.nl.

We helpen u graag verder!

Jaar uitgave: 2022

